

HAIKU POEMS IN THE ROMANIAN ONLINE COMMUNITY**LES POÈMES HAIKU DANS LA COMMUNAUTÉ ROUMAINE EN LIGNE****POEMUL HAIKU ÎN COMUNITATEA ONLINE ROMÂNEASCĂ****Irina-Ana DROBOT**Universitatea Tehnică de Construcții București
Facultatea de Inginerie în Limbi Străine
anadrobot@yahoo.com

Abstract *The purpose of this paper is to discuss several tendencies of the Romanian haiku online community, in the group Romanian Kukai, led and taught by Corneliu Traian Atanasiu. Tendencies include adding elements of presenting us a different perspective on reality in their haiku poems, by experiencing attention to details, contrasts, compensation, illumination, by involving all the five senses in the process of observation.*

Résumé *Le but de cet article est de discuter plusieurs tendances de la communauté haïku en ligne des Roumains, dans le groupe roumain Kukai, dirigé et enseigné par Corneliu Traian Atanasiu. Les tendances comprennent l'ajout des éléments que nous présente une perspective différente sur la réalité dans leur poèmes d'haïku, en attirant l'attention sur les détails, les contrastes, la compensation, l'illumination, par l'implication de tous les cinq sens dans le processus d'observation.*

Rezumat *Scopul acestui articol este de a discuta mai multe tendințe ale comunității online haiku românești, în grupul român Kukai, condus și predat de Corneliu Traian Atanasiu. Tendințele includ adăugarea elementelor care ne prezintă o perspectivă diferită asupra realității în poemele lor de haiku, atrăgând atenția asupra detaliilor, contrastelor, compensării, iluminării, prin implicarea tuturor celor cinci simțuri în procesul de observare.*

Keywords: *kigo, reality, syllables, kireji, simplicity*

Mots-clés: *kigo, réalité, syllabes, kireji, simplicité*

Cuvinte-cheie: *kigo, realitate, silabe, kireji, simplitate*

Haiku: aici și acum

Haiku-ul aparține culturii japoneze. Cu toate acestea, astăzi nu numai că există scriitori de haiku din alte culturi, ci inclusiv se deviază de la reguli. Există comunități și jurnale pentru scriitorii de haiku din alte țări decât Japonia.

Un moment de toată frumusețea este un aspect care vine în minte când citim un haiku, pe lângă toate regulile aflate în spatele lui, care îl fac să sune atât de natural, și, bineînțeles, există ceva mai profund care e dincolo de o simplă imagine.

Haikuul a fascinat și încă fascinează multe alte culturi decât aceea în care a apărut. Influența acestui tip de poem se face simțită inclusiv în cultură americană, în cadrul imagismului. Scriitori precum Ezra Pound și Amy Lowell au fost influențați în abordarea poeziilor de tip occidental din alt punct de vedere, acela al imaginilor surprinzătoare, care creează un efect puternic vizual. Poemul

haiku este universal, din perspectiva lui Henderson, creând posibilitatea ca acesta să poată fi înțeles de alte culturi (YASUDA, 2001, XXIV). Potențialul vizual al poemului haiku este susținut prin comparația acestuia cu o pictură (YASUDA, 2001, 3). Poemul haiku are însă și o trăsătură definitorie: aceea a capacității de a ne suspenda judecata, de a nu interveni asupra lucrurilor, de a le lăsa obiectele însele să „vorbească” (BLYTH, 1952, 980).

Cititorul se gândește la acele curente literare despre care învață la școală, care acum fac parte din istorie, și observă, fascinat, cum haikuul e un curent viu. O mulțime de scriitori de haiku se întâlnesc pe Internet pentru așa-numitele kukai, niște concursuri în care fiecare participant trimite un haiku și apoi votează un anumit număr de alte haikuuri și folosește un anumit număr de puncte, totul fără a ști numele celui care a creat haikuul; apoi se dezvăluie și numele participanților.

Pentru a cunoaște haikuul contemporan, locul potrivit e la astfel de concursuri, deoarece acolo vedem pe viu care sunt „trendurile”, ce se preferă, ce se scrie etc. Sunt mai multe curente și mai multe seturi de reguli.

Înainte de a scrie haiku modern, ar trebui să cunoaștem haiku-ul clasic. Câteva din regulile haiku-ului le luăm din articolul *Exerciții de universalitate* de Dan Mitrău, ca orientare (aceste reguli ale acestui autor au fost afișate pe unul din grupurile-atelier de pe Facebook frecventate de membrii grupului Romanian Kukai, numit Mugur de haiku):

1. Un haiku este un poem de mici dimensiuni creat între limitele unor reguli speciale. În afara acestor reguli și limite, creația își pierde calitatea de haiku.
 2. Tematica unui haiku: meditația asupra naturii.
 3. Este un poem în forma fixă, trei versuri fără ritm, cu măsura de 5-7-5 silabe.
 4. Un haiku în forma liberă poate avea între 17 și 19 silabe. Măsura fixă a celor trei versuri nu se respectă.
 5. Un haiku în forma fixă/liberă poate avea aspectul unei terține sau a unui poem într-un vers.
 6. Referința sezonă (kigo): un cuvânt care sugerează un anotimp (fenomene cerești, fenomene terestre, evenimente/sărbători, animale, plante, acțiuni umane specifice primăverii, verii, toamnei, iernii) sau Anul Nou.
 7. Folosirea unei pauze/cezuri (Kireji) după primul sau al doilea vers. Are valoarea unei pauze de sens, contribuind la accentuarea sugestiei, elementul esențial al unui haiku. Se notează prin liniuță (-).
 8. Structura interioară în trei trepte; referire la ceva (Ce?) în timp (Când?) și în spațiu (Unde?). Ecuația se poate simplifica la Ce/Când? sau Ce/Unde?.
 10. Figuri de stil: elipsa, paradoxul, simbolul, aliterația, sau procedee precum konkkadori (variația aluzivă).
 11. Nu se folosesc figurile de stil specifice artelor poetice occidentale (comparația, metafora, repetiția). Nu se folosește rima.
 12. Se folosesc cât mai puține verbe și numai la timpul prezent sau gerunziu.
 13. Se evită referirile personale. Un haiku nu este un poem de dragoste.
 14. Un haiku se scrie în mijlocul naturii, într-un moment de iluminare, de surpriză, de inspirație.
 15. Poem alcătuit din două fragmente, ajutându-se mai mult de sugestie decât de cuvinte, un haiku surprinde fragilitatea unei clipe în antiteză cu eternitatea (ryuko/fueki).
 16. Un haiku este o poezie a simțurilor, care surprind în mod misterios realitatea, nicidecum a limbajului.
 17. Într-un haiku nu se pun întrebări despre trecut și viitor, ci se sondează adâncimea infinită a clipei prezente, efemere, trecătoare. Dincolo de aparențe, în ciuda limbajului aparent simplu (karumi), un haiku este o poezie vitală, o meditație asupra sorții omului în universul mic și mare, alături de celelalte viețuitoare, plante, în mijlocul fenomenelor.
- Haiku-ul nu constată, nu definește, el se manifestă simultan cu fenomenul care l-a iscat, îi conservă esența și forța ascunsă care l-a generat.

E nevoie ca membrii să se documenteze asupra unor reguli. Partea practică e cea mai frumoasă însă și cea mai grea. Sunt nerăbdători să treacă la scris, cum este normal din moment ce sunt pasionați de

haiku și doresc să creeze și ei cel puțin unul autentic. Însă, pe măsură ce scriu, observă că nu au reținut o anumită regulă sau că nu o știu prea bine. E o provocare să stăpânească și regulile și cu toate acestea să fie și creativi.

Asociația Romanian Haiku are un blog cu lecții de haiku și concursuri. Un alt atelier foarte primitiv pentru începătorii în haiku, frecventat de membrii Romanian Kukai, pe Facebook, este Haiku de ieri și de azi – atelier, grupul creat de Daniela Zglibutiu. Scriu haiku și începători și avansați și se primesc sfaturi și comentarii despre ce scrie fiecare. Acolo se postează imagini cu natură după care se încearcă scrierea unui haiku. De acolo oricine poate afla ce este un haiku clasic: „[...] românul poet e bolnav de metaforă, dar dacă vrem să scriem haiku corect, trebuie să ne vindecăm! Haiku este un poem „în corset” — cum îmi place mie să spun — cine încapă în el, bine, cine nu, încearcă să intre, dacă ține la acest lucru cu adevărat!” (Ioan Marinescu).

Tot în acest grup se explică ce este un kigo:

„Kigo-ul plasează mesajul celor 3 versuri într-un moment din zi sau din an. În concepția japoneză și chineză meditația nu este un proces de gândire desprins de realitate (cum interpretăm noi în occident), ci o comuniune cu natură, o stare de contemplație, în care observăm cu atenție și ne folosim de gândirea analogică pentru a traduce în cuvinte, senzațiile și emoțiile pe care viața ni le transmite (mă refer doar la artă de a scrie haiku). Kigo-ul ne ancorează cu picioarele pe pământ. Ne obligă să trăim AICI și ACUM. Fapt ce devine o terapie pentru noi occidentalii; aceasta este una din legăturile pe care o are haikuul cu filozofia zen.” (Daniela Zglibuțiu).

Se poate ține legătura cu scriitorii de haiku și prin reviste online. Există tot felul de reviste online și care apar unele mai apoi și în format printat prin străinătate. Unul din acestea este *Haiku Journal*, unde se prezintă un set de reguli înainte de a scrie pentru a ști ce se așteaptă de la cei care vor fi selectați. Pentru formatul printat, ei au preferat un design minimalist, fără pagini numerotate și fără date despre autorii incluși. Sunt doar poeziile, fiecare haiku pe o pagină, reprezentând un stil simplu așa cum e definit un haiku.

Un manual de haiku: Corneliu Traian Atanasiu – *Mulcom picurând*

Pentru cei care doresc să scrie haiku, trebuie să devină, treptat, familiari cu o nouă cultură și cu un nou mod de a înțelege poezia. Modul în care percep occidentalii poezia, la fel, cum o simt este diferit față de cum o văd orientalii. Autorul acestei cărți susține cum, pentru orientali, poezia “Există la fel cum există realitatea. Ba poate mai abiter decât ea.” (ATANASIU, 2013, 79). Pentru poetul oriental, “statutul ontologic al poeziei nu este diferit de cel al realității” (ATANASIU, 2013, 79). În contrast, “tentația artei occidentale este una demiurgică, aceea de a crea alte lumi care să înlocuiască o realitate nedemnă în care nu se poate trăi” (ATANASIU, 2013, 78)

Aceasta e prima și cea mai importantă trăsătură a poeziei haiku de care trebuie să ținem cont. Și, de ce nu, putem să facem un exercițiu cu noi înșine să ne bucurăm altfel de lumea în care trăim, să descoperim ce are ea de oferit; astfel suntem îndemnați în cadrul acestei comunități. Însă, bineînțeles, nu este atât de simplu. Contează decupajul, cum anume prelucrăm ceea ce observăm și cum spunem ceea ce vrem să transmitem cititorului, pentru că, așa cum vom afla citind cartea, trebuie să lăsăm și ceva nespuse, pentru ca să poată cititorul să-și imagineze mai departe. Haiku-ul e definit drept o “operă deschisă,” (ATANASIU, 2013, 9), ni se spune încă de la început. Haiku-ul e precum “un text dramatic fără indicații scenice” (ATANASIU, 2013, 10), precum “o alegorie laconică” (ATANASIU, 2013, 14).

Autorul pune în discuție definiții ale haiku-ului și ne atrage atenția că a respecta regulile formale nu înseamnă că vom putea crea un haiku bun: regula silabelor, a prezenței kigo-ului, a răspunsului la întrebările unde, ce, cum?. De aceea cartea începe cu un avertisment: citind acest volum, “Veți putea [...] să aruncați o privire în interiorul micului poem observându-i resorturile intime care îl fac să fie viu și plin de duh.” (ATANASIU, 2013, 5). În această abordare constă meritul și valoarea acestei cărți. Altfel, citind despre reguli, nu vom putea avea decât o definiție simplistă asupra a ceea ce este haiku-ul. La întrebarea *Ce este un haiku?*, această carte caută să

răspundă pornind, încă de la început, cu un exemplu, apoi se merge mai departe și putem avea un dialog cu alți critici și părerile lor despre ce este un haiku și ce anume se urmărește când îl scriem.

Cartea analizează unele clișee proprii occidentalilor prezente în haiku-urile scrise de ei, precum cerșetorul orb sau copiii orfani. Aceste imagini sunt asociate în cultura occidentală cu mila, însă prezența lor într-un haiku nu înseamnă și că este vorba de un haiku bun. Dimpotrivă. Dar occidentalii pot rezona cultural mai puternic cu astfel de imagini decât cu kigo-ul folosit de japonezi.

În această carte găsim și poeme haiku comentate, precum și, foarte util pentru a ști practic ce anume să urmărim și cum să facem când scriem haiku, o secțiune numită “Cum am scris poemul”, în care autorul explică modul în care a gândit pentru a ajunge să scrie poeme haiku.

După cum susține autorul încă de la începutul cărții, există o mulțime de definiții ale haiku-ului, însă ele nu ne pot ajuta să ne facem o idee asupra a ceea ce este haiku-ul. În urma lecturii acestei cărți, având parte de însăși experiența autorului, reușim să pătrundem în felul de a gândi al japonezilor și a rezona mai mult cu acest tip de poezie.

Citind această carte, găsim răspunsuri la multe întrebări, printre care cele legate de tehnicile scrierii unui haiku, ce este kigo-ul (un fel de indiciu legat de anotimpul la care se face referire în haiku), ce reguli sunt necesare de respectat, sau dacă sunt necesare, cum anume citim un poem haiku (pentru că uneori nu observăm ceea ce ar trebui când îl citim, sau îl vedem altfel, deformat, din cauza altui mod de a gândi cu care am fost obișnuiți cultural) etc. Autorul acestei cărți îndrumă autorii care scriu haiku în limba română. Comentarii și eseuri despre haiku a publicat și pe blogul *Romanian Kukai* (<http://romaniankukai.blogspot.com/>).

Efemerul, compensarea, contrastul și iluminarea: Cezar Ciobîcă - *Petale în vânt/ Petals on the Wind*

Titlu duce cu gândul direct la cultura japoneză, la efemeritate, fragilitate și delicatețe, la anotimpul sakura. Totul începe cu primăvara, la fel și acest volum de haiku. E structurat clasic, pe anotimpuri și, în plus, ne avertizează că există și momente între anotimpuri. Oferă o perspectivă aparținând unei alte culturi, mai atente asupra schimbărilor anotimpurilor și mai profunde.

Wabi-sabi este frecvent prezent, și e un sentiment universal faptul că totul durează atât de puțin:

petale de prun –
rochia de mireasă
plină de molii

Până și viața umană durează câteva clipe și e fragilă precum petalele florilor:

petale în vânt –
viața tatei atârână
de un fir de păr

Uneori frumusețea naturii compensează lipsurile vieții umane:

salcâmi înfloriți –
se umple de mirese
cutia milei

O inundație se transformă în altceva, foarte plăcut:

inundație –
cântecul ciocârliei

umple valea

Un joc neașteptat al transformărilor simțului vizual (vederea inundațiilor) cu acela auditiv (cântecul ciocârliei) nu se poate să nu ne ducă gândul la basmele populare îndrăgite în care se întâmplă ceva magic de la cântecul ciocârliei. Însă, totul rămâne în domeniul realității.

Tot ca în basme, magia are loc în momente obișnuite. Sărăcia nu înseamnă absența unui strop de magie (și recunoaștem, desigur, wabi-sabi și karumi, efemerul, contrastul și frumusețea naturii așa cum e ea, totul fiind să știm să observăm momentele pline de farmec):

moara în ruină –
doar greierii măcinând
lumina lunii

Contrastul dintre ceva în ruină și ceva superb, care compensează o pierdere se observă în poemul următor:

clepsidra spartă –
miresmele de tei
îmi umplu timpul

Momentele de iluminare, de revelație apar din momente aparent banale. Obiectele vechi păstrează aspecte magice:

caligrafie –
pe rama vechii oglinzi
urme de cari

Contrastul nou-vechi, proaspăt-comun creează o tensiune aparte prin care poemul devine interesant. Avem ocazia de a obține o perspectivă proaspătă asupra realității. Putem găsi în tehnicile japoneze pentru scrierea de haiku sentimente foarte familiare pe care ne încercăm pe noi toți, indiferent de cultură.

O nouă perspectivă asupra realității: *Carouselul anotimpurilor* – Cezar Florin Ciobîcă

Este volumul câștigător al concursului pentru debut Romanian Kukai din 2011. După cum ne așteptăm ca haiku să aibă legătură cu anotimpurile, cartea e împărțită chiar după acest criteriu, cu citate din autori ne-japonezi despre anotimpurile respective. Poemele haiku sunt traduse în limbile franceză, germană și engleză, pe lângă versiunea în limba română.

Despre stilul autorului putem citi părerile criticilor de haiku. S-a spus despre acest volum că ar îmbina perfect tradiția din haiku-ul japonez cu cerințele moderne, și cu aspecte din cultura românească.

În primul rând ne îndeamnă să trăim anotimpurile printr-o altă perspectivă decât cea obișnuită, însă fără să ne depărtăm de viața de zi cu zi. Vedem frumusețea unor aspecte din natură altfel citind poeziile din acest volum de haiku. Acesta este de fapt rolul unui haijin, să ne deschidă alte perspective asupra unor lucruri altfel banale, peste care am trece aproape fără să le observăm. Mergând prin oraș, ieșind la plimbare chiar, ne-am obișnuit cu unele aspecte din realitate și mai că nu le mai vedem, mai că nu ne mai trezesc nici o trăire. Însă prin haiku ajungem să aruncăm o privire proaspătă asupra lumii, să descoperim semnificații profunde în doar trei versuri.

Se spune că în haiku învățăm să gândim și să exprimăm frumusețea naturii și gânduri profunde fără a folosi figuri de stil. Și totuși, există atâtea moduri de a combina cele două părți ale unui haiku pentru a crea un fel de comparație. Iluziile optice sunt adesea prezente în haiku:

fereastră de-azil –
Carul Mare se umple
cu flori de cireș

după aversă –
găurile din asfalt
pline cu stele

Nu este însă nevoie neapărat de iluzii optice pentru a crea o nouă viziune asupra unei realități aparent banale. Chiar un moment aparent banal poate fi surprins în așa fel încât să ne emoționeze, dacă prindem detaliile care contează:

printre tarabe –
un coșar îmi surâde
dintr-un mărtișor

În unele poeme putem vedea activitatea omului încercând o compensare față de realitatea oferită de natură:

ploi nesfârșite –
fiul meu desenează
într-un curcubeu

Ne putem exprima dorințele legate de aspecte ale naturii pe care le dorim într-un haiku:

după aversă –
curcubeul în cutia
cerșetorului

Există uneori un joc, o continuare imaginară, ca o iluzie, între cele două părți, realizând o legătură magică:

urlete de lupi –
din nou lacu-nghețat
se fisurează

Filosofia wabi-sabi japoneză apare adesea în haiku pentru a crea un contrast între cele două părți și care duce la crearea unei imagini memorabile și care ne frapează:

foc de-artificii –
omului de zăpadă
îi cade un ochi

Este vorba de frumusețea care există în lucrurile uzate, vechi în wabi-sabi. Însă japonezii ar putea cu greu spune în cuvinte ce înseamnă wabi-sabi.

pe pat de spital –
prin plasa de țânțari
o stea căzătoare

În haiku-ul de mai sus avem senzația de wabi-sabi modern, care creează parcă și un pic de atmosferă tragică.

Uneori elemente din natură parcă țin locul unor persoane, cum ar fi aici castanele care iau locul copiilor:

tunete-n amurg –
prin șotron dau iama
doar castanele

Uneori avem senzația că asistăm la o definiție a elementului din prima parte, aici o banală ploaie de vară:

ploaie de vară –
luna va răsări din nou
în puțul sec

Fiecare cititor și chiar autor poate avea propriile trăiri citind un haiku. Cu atât mai mult dacă cititorul sau autorul aparține unei alte culturi decât cea japoneză.

Straturi și semnificații: Livia Ciupav – *Calendar de ceapă (Onion Calendar)*

Volumul a fost publicat în 2010 la Editura Remus, Cluj-Napoca, în urma câștigării de către autoare a concursului de debut *Romanian Kukai* din 2009. Poeziile haiku sunt împărțite în următoarele secțiuni: *Tablou cu muguri*, *Vacanță mare*, *Sinele-n ceață*, *O noapte lungă*. Așa cum arată și titlul, amintind de expresia din engleză *layers of the onion*, adică despre straturile și semnificațiile la mai multe niveluri, cu fiecare haiku descoperim alte fațete ale naturii.

Descoperim lumea din alt unghi, într-un mod în care nu obișnuim să o descriem de obicei:

după furtună
cerul și magnolia
în aceeași baltă

Putem găsi o compensare în natură pentru ceva ce pare “dead end”:

drum înfundat –
mirosul zambilelor
și mai puternic

Ceva din natură poate ține locul unei persoane absente:

casa bătrânei –
doar parfumul teiului
îi trece pragul

Putem găsi situații inverse decât cele pe care le cunoaștem. De obicei copiii trec în curtea vecină după furat cireșe, pe când în haiku-ul de mai jos creangă cu cireșe compensează absența copiilor:

grauri la pândă –
creanga cu cireșe
trece la vecin

Liniștea din curtea școlii din cauza vacanței, a absenței copiilor la joacă și a căldurii e exprimată în poezia de mai jos:

vacanță mare –
în curtea liceului
o minge spartă

O atmosferă mai jucăușă, mai energetică de vacanță găsim la mare:

noapte de vară –
cu fiecare val
saltul lunii

Din nou găsim exprimată o stare de care ne amintim pe timpul caniculei, când avem impresia că totul se topește:

căldură mare –
soarele se prelinge
pe nisipul ud

Singurele vești sunt date de anotimpul însuși:

toamna aproape –
în cutia poștală
doar niște frunze

Un peisaj aparent obișnuit devine plin de viață și de poezie:

liniște deplină –
în pânza de păianjen
s-a oprit o stea

Citind volumul pătrundem la observarea lumii din jur la niveluri tot mai adânci, și descoperim noi și noi straturi de semnificații.

Cele cinci simțuri: Maria Oprea – *Înfiorare*

Un volum de haiku publicat în 2015, al Mariei Oprea, *Înfiorare*, are un titlu care ne face să ne gândim la o reacție de surpriză în fața frumosului naturii. Ca atunci când cititorul vede primii fulgi de nea de pe copertă. Cartea e împărțită în trei părți, *Haiku*, *Poeme în spiritul haiku* și *Poeme scurte*. Găsim ilustrațiile Mihaelei Zânică și traduceri în limba catalană a fiecărei poezii, traduceri aparținând lui Pere Besso. Cei care au lucrat în atelierul de pe Facebook creat de Daniela Zglibuțiu, pentru a învăța împreună, au putut citi și acolo din creațiile autoarei. Tot pe Facebook erau distribuite traduceri ale poeziilor în catalană de către Pere Besso. De haiku autoarea s-a apropiat prin scrierea de micropoeme. Pe semnul de carte și pe coperta a patra găsim un micropoem legat de folosirea metaforei, autoarea scriind și poezie occidentală:

Metaforei mele
uneori
sunt nevoită
să te părăsesc
pentru o

clipă de
iluminare

Cam așa simțim cu toții cei care citim și scriem haiku: avem parte de un moment frumos oferit de natură, dar și care ne oferă înțelepciune, în care descoperim ceva, pe scurt, avem parte de o iluminare. Haiku era arta bătrânilor înțelepți din Japonia, a monacilor Zen. Artă a supraviețuit până în zilele noastre și a fost adaptată de mai multe culturi.

Rămânem cu o mulțime de impresii plăcute legate de clipele de frumos răsfoind și citind volumul. Putem să ne amintim din ce am citit despre yugen, moment de frumusețe și revelație, despre efemeritate, din informațiile pe care le găsim despre cultura japoneză.

Trecem prin viața de zi cu zi adesea fără să mai observăm ceea ce e deosebit. Tocmai aceste detalii fac diferența. Volumul ne face să fim mai atenți la senzațiile oferite de natură. Cele cinci simțuri ne pot oferi experiențe cu adevărat poetice dacă le folosim așa cum ar trebui:

aripi peste
umărul călătorului –
decembrie iar

apune luna –
în plasa de păianjen
foșnet de aripi

nicio vâslire –
în lacul cu papură
doar luna trecând

drumul lebedei
pe o fâșie de apă –
munții în apus

pete de amurg –
mai grele decât cerul
doar ramurile

Aceste câteva exemple sunt semnificative, citindu-l pe fiecare nu mai avem nevoie de explicații; totul e să ne folosim simțurile. Prin volumul *Înfiorare* trăim la maxim prin toate cele cinci simțuri. Devenim mai receptivi la lumea din jur. Descoperim frumosul. Haiku pare o poezie simplă, dar este de o frumusețe aparte. Maria Oprea oferă o lectură plăcută și relaxantă, un volum pe care vom dori să-l răsfoim din nou când și când, pentru a descoperi noi înțelesuri ale poeziilor și noi poezii cu care să rezonăm în funcție de experiențele prin care trecem sau am trecut.

Comparațiile și perspectivele neașteptate: Maria Tirenescu – *Printre flori*

Chiar și în lumea tehnologizată de azi, sau poate chiar tocmai de aceea, cu atât mai mult simțim nevoia de a ne apropia de natură. Florile ne însoțesc pe tot parcursul anului; acesta este mesajul din părțile din care e formată cartea, și după care sunt clasificate poeziile. Din primăvară și până în iarnă, în livadă și în casă, suntem înconjurați de flori. Chiar și iarna, avem florile de gheață. Din primăvară până în toamnă și iarnă, în vacanță, pe stradă, oriunde, observăm câte un colț de natură, și câte o floare. Vedem cum înfloresc salcâmi, pădăniile etc. Pe tot parcursul anului putem spune că ne aflăm "Printre flori". Cel puțin când e vorba de o ocazie când primim sau oferim flori:

Deschizând ușa –
tata îmi dă un mănunchi
de albăstrele

E imposibil să nu rezonăm cel puțin cu câteva dintre poeziile din acest volum. Poeziile din volum ne învață să fim mai atenți la lumea din jur – de altfel, și rezultatul citirii și scrierii de poezie haiku. Observațiile, aparent spontane, necăutate, luate din natură așa cum e ea, ne surprind prin modul în care ne fac să vedem lucrurile din altă perspectivă, ca o deautomatizare a percepției:

Răsărit de soare –
păpădii înflorind
printre ruine

În poezia de mai sus, soarele este comparat, indirect, cu păpădiile. În haiku-ul care urmează, prima floare de cireș e comparată cu o stea:

Noapte înstelată –
într-un cireș bătrân
prima floare

Mai apoi, descoperim o comparație între petalele florilor de cireși suflate de vânt cu un fluture în zbor:

Cireșii înfloriți –
fetița urmărește
un fluture alb

Totul e oferit de natură, trebuie doar să observăm atent. De asemenea, frumusețea unui castel vechi e comparată cu o creangă înflorită văzută din fereastră:

Vechiul castel –
o creangă înflorită
într-o fereastră

Monumentele din vremurile de demult au o frumusețe aparte. Frumusețea peisajului munților cu zăpadă e comparată cu un liliac alb înflorit:

Zăpadă pe munți –
în vale înflorește
liliacul alb

Natura ne oferă singură noi perspective din care să o privim și contraste neașteptate. Comparațiile și perspectivele neașteptate există împreună cu viziunea realistă a vieții de zi cu zi.

Scenele aparțin vieții de zi cu zi numai aparent. Detaliile sunt potrivite în mod spontan pentru a crea imagini de neuitat, pentru a ne face să vedem frumusețea naturii și a florilor din viața noastră de zi cu zi.

Detaliile care contează și experiența personală: Elena Malec – *Mugur de haiku*

Titlul volumului acesta de haiku poartă denumirea grupului de Facebook în care membrii înscriși au putut urmări încercările de haiku ale autoarei, precum și ale altor amatori de haiku, discuții și comentarii asupra acestora, reflecții etc.

Fiecare autor de haiku ce-și publică volumul are o experiență de împărțit. Ajunge să privească poezia de tip haiku prin experiențele proprii, să creeze teorii proprii, prin observațiile făcute în timpul înțelegerii și al scrierii. Astfel se întâmplă și cu acest volum. Conține și reflecții pe marginea procesului scrierii, al obținerii unei noi perspective și al unui mod proaspăt de percepție asupra lumii. Fiecare detaliu ajunge să conteze, cum vedem și din poezia ce deschide acest volum, ca ilustrare, parcă, al unei picturi cu o pisică (despre care știm că poate fi un simbol al curiozității și al descoperirilor de tot felul):

ușa crăpată –
mustățile pisicii
împung aerul

Experiențele din cursul scrierii unor haiku-uri până s-a ajuns la forma finală sunt, de asemenea, prezente. Discuțiile cu editorul unei reviste online au dus la crearea unei poezii deosebite, aparte:

curcubeu pe cer –
zboară cocori în culori
împrumutate

Drept inspirație, autoarea volumului ia realitatea de zi cu zi. Să o prezinte în mod diferit devine o provocare, și cu atât mai mult de apreciat devin haiku-urile legate de imagini care nu sunt numai vizuale, ci implică și alte simțuri. Spre exemplu:

cam strânge frigul –
în căușul palmelor
castane coapte

Suntem de acord, ca cititori, cu acel comentariu care însoțește poezia și care spune că imaginea nu e pur și simplu vizuală, ci tactilă. Parcă simțim castanele coapte încălzindu-ne mâinile pe frig. Totul e foarte viu. Experiența imediată e cea mai vie și cea mai bogată sursă de inspirație pentru poezia haiku. Ajungem să ne ascuțim simțurile, să devenim din nou curioși despre realitatea înconjurătoare, să nu mai căutăm senzații tari în altă parte, să observăm cum tot ce e deosebit este chiar lângă noi. Trebuie doar să devenim puțin atenți la detalii și să le simțim din nou. Credem că am observat totul, că știm totul, trecem pe lângă detalii fără să le vedem, suntem, cum s-ar spune, pe “pilot automat”. Acest volum ne învață să ieșim din această stare și să ne bucurăm de ce are natura de oferit.

un ochi de apă –
ciocul vrabiei sapă
o gaură-n cer

Fiecare detaliu al vieții de zi cu zi poate fi privit din altă perspectivă și de aceea să ne dea impresia că mereu avem ceva nou de descoperit.

lebede pe lac –
albul strălucitor

al tutuurilor

Acest haiku ne arată cum omiterea unor detalii ne face să vedem totul în mod neașteptat. Ne așteptăm la lebede reale însă vedem că e vorba de un spectacol, spectacol care ne creează iluzii și intrăm în joc.

cetină de brad –
globuri colorate cu
câte un selfie

Mereu putem să privim lumea din alt unghi și de aceea să o redescoperim, și să ni se pară tot mai fascinată. Rutina e doar o fațetă a acestei lumi de zi cu zi. Comentariile și reflecțiile prezente pe lângă unele din haiku-uri ne fac să retrăim experiența autoarei și în același timp să înțelegem cum să realizăm și noi un haiku, la rândul nostru.

Concluzii

Poezia haiku deschide noi perspective asupra realității. Vedem realitatea cu alți ochi, devenim mai percepțivi la detalii și mai atenți la toate simțurile. Iluziile optice sunt o modalitate de a crea figuri de stil asemenea celor cu care suntem obișnuiți din lirica occidentală. Natura oferă suficiente ocazii de a crea contraste surprinzătoare, comparații și de a ne deschide noi perspective. Utilizarea celor cinci simțuri, compensarea, crearea unor perspective neașteptate, utilizarea detaliilor care contează, comparațiile, straturile de semnificații sunt moduri pentru cititorul occidental de a explica și de a înțelege modul în care se poate scrie un poem haiku, pentru a putea trece de nivelul descriptiv sau cel al figurilor de stil din poezia occidentală, greșeli frecvente printre începători. Aceste procedee oferă o primă grilă de înțelegere a structurii unui haiku, urmând ca apoi cititorii și scriitorii de haiku să-și însușească valorile specific japoneze. Înțelegând această grilă de interpretare, cititorii începători de haiku își pot face o prima impresie asupra a ceea ce înseamnă un haiku comparativ cu o poezie pe care o cunosc în mod obișnuit, cu figuri de stil, rime etc. Realitatea trebuie să nu fie transformată în mod artificial de către scriitorul de haiku, ea trebuie lăsată să rămână în stare naturală. Observațiile fine și iluziile optice sunt modalități de a crea perspective inedite fără a o deforma așa cum se obișnuiește în poezia occidentală, fără a-i atribui trăsături pe care în mod normal nu le-ar avea sau intenții. Haikuul oferă un mijloc de a fi ancorați în realitate, în același timp decoperindu-i noi fațete surprinzătoare. Imaginile puse împreună duc la exprimarea unor perspective profunde asupra vieții, asemenea poeziilor occidentale, însă doar în trei rânduri, scurt și la obiect. Legătura om-natură este familiară în cultura română; astfel se poate explica o anumită ușurință în a contempla natura pentru a putea scrie poeme haiku. Cu toate acestea, însușirea unui alt mod de a gândi în raport cu natura e necesară: obiectiv, realist, în același timp existând posibilitatea de a privi realitatea dintr-un punct de vedere proaspăt. Tendința principală a grupului român de haiku poate fi aceea a defamiliarizării, în termenii folosiți de Viktor Shklovsky, referindu-se la prezentarea realității dintr-o perspectivă proaspătă și surprinzătoare.

Bibliografie

- ATANASIU, CORNELIU TRAIAN, *Mulcom picurând*, Iași, Editura PIM, 2013;
BLYTH, R.H., *Haiku, vols 1-4*, Tokyo, Tuttle, 1952;
CIOBÎCĂ, CEZAR, *Carousel anotimpurilor*, Iași, Editura PIM, 2013;
CIOBÎCĂ, CEZAR, *Petale în vânt/ Petals on the Wind*, Iași, Editura PIM, 2017;
CIUPAV, LIVIA, *Calendar de ceapă (Onion Calendar)*, Cluj-Napoca, Editura Remus, 2010;
MALEC, ELENA, *Mugur de haiku*, CreateSpace Independent Publishing Platform, 2015;
MITRUȚ, DAN, *Exerciții de universalitate*,

http://www.poezie.ro/index.php/article/63531/Exerci%C5%A3ii_de_universalitate, 2004;
OPREA, MARIA, *Înfiorare*, Bacău, Editura Rovimed, 2015;
TIRENESCU, MARIA, *Printre flori*, Iași, Editura PIM, 2015;
YASUDA, KENNETH, *Japanese Haiku. Its Essential Nature and History*, Boston, Tuttle Publishing, 2001.

